

ելքն՝ հին՝ եւ «Բիւզանդիոնի», նոր յօդուածագիր-
խմբագրապետը միշտ զգուշ էր — sensationel
լըր տալէ, յատկութիւն մը որ միայն հրեայ լա-
զրիներու շնածին մէկ շահագրասութիւնն է: Մեր
ակնարկած դէպքն է՝ Գալլիէի գծախոս նամակը,
որ մէկ հարուածով կ'աղարտէր, կը կործանէր
համբաւ մը, որ — Բալիզի — չէ: Իսահմուլիւն էր
խմբագրութեան կողմանէ ցոյց տրուած «վերա-
պահուիչութիւնը», բայց աւելի մեծ խահմութիւն
հարկ է որ համարուէր՝ Բալիզի նախ իրողութիւնը:
Թշնամի արդէն շատ ունի հայութիւնը, յազում
(sensation) յառաջ բերել եւ՝ շատ կենսական խնդ-
րի մը մէջ — բարեկամի, հարազատի, որդւոյ
կողմանէ՝ այս աւելբանէն է եւ աւելադրել: Իւր
«վերապահութեամբը» խմբագրութիւնն ազատ է
թերեւս խորանքէ, բայց կասկածը, տարակոյտը
ցանուցեալ հատատութեան մը դէմ, եւ բաւ-
ական յօդագրութեան կամ՝ Բալիզի — միշտ
իր պատգամ ընդունելու: Չենք կարծիք որ չէրք
անձի մը կողմանէ այս բարեացակամ դիտողու-
թիւններն առիթ տան՝ խմբագրին դէմ մեր կող-
մանէ — animosité այն նկատուելու. իսկ բարեի-
րական զգածմանց աւելցած են քանի մը յորդո-
րական նախակներ՝ լրագրական այս կերպ վարմանը
ձաղկելու: Չեւնհաս չենք, եւ — անկող իւր-
տաքան ըլլալ չէ մեր միտքը, բայց վերջին ժամ-
նակներս կարողն ու անկարող յօդուածագիր
կ'ըլլայ եւ յաշն թղթակցութիւններով լրագրին
վարկը բարձրացնել կը կարծէ. ճիշդ հակառակը
կ'ըլլայ իրականութեան մէջ: Արդիւ՞րք. տեսակ
մը՝ «վերապահութիւն» ընթերցողաց կողմանէ այս-
պիսի լրագրիներու տուած լրերին, որուն գերմա-
նացիք յայտարար բառ մ'ունին իբր — uncontrolir-
bare Neugkeitskrämerei! Այս մէկ, Իսկ երկրորդ՝
եղած յաշն մը որ ծածկելու համար «երկինքն ու
երկիրը իրար անցընէ», «արեւելքն ու արեւ-
մուտքը իրարու խառնէ», «Մշակ», «Արձագանգ»,
«Բազմազգ», «Եւրոպական», «Եւրոպական»,
եւն, բառերն իբր գէնք գործածել, գտնէ փաստե
զուրկ ըլլալու եւ — տկարութեան նշաններ են,
Պր. Բուզանդ. Բէլէան: Անգղիայի մեր ծիծաղա-
շարժ — agent provocateur առիթ պիտի տայ
անշուշտ գործեալ մեր ծիծաղը գործելու, բայց
գտնէ Բ. Բ. յոսանք թէ պիտի հաշկերայ զմեզ:

11. Հոյսի Բալիզի — Բալիզի — «Բազ-
մազգ» (թիւ 2) առանձնական նամակէ մ'առեալ
կը հրատարակէ հետեւեալը. «... Իմ աշխերտած
վարժարանիս մէջ „Ecole des Hautes-Etudes”
Պր. Մէլլէ սկսած է (նոր տարեկէն կ'էր) Հայե-
րէնէ 2-րդ արտաստութեան դասեր (Phonétique Ar-
menienne): Օրինաւոր աշակերտներն շարք են
թուով. — պր. Հ. Աճառեան (Հայ), պր. Մակս
Նիդերման (Չեփիցերացի՝ աշակերտ պր. Վագեր-
նագէտի), Օր. Ջերմիցի (Ռուս օրիորդ) եւ պր.
Գալուտէ (Քրիստապի)» — Արդէն երկու գոտ
տուտ եւ շատ հիմնաւել կերպով: Այսու Պարբի
մէջ Հայերէն լեզուի դասարանութիւն կ'ունենանք
երկու տեղ, մին այս պր. Մէլլէ եւ միւսն Արքիեպ
ի վարժարանի Արեւելեան կենդանի լեզուաց:

ԺԱՂԱՍԱՐՁ

ՔԱՂԱՍԱՐՁ ԾԵՍՈՒԹԻՒՆ

Հիւնանա, 25 Փետրոսար, 1898:

Դատիկա: Փակուեցաւ տեսարանը...
Հուլան ինչպէս կը գոշակուէր արդէն,
եւ — «Հատար դեռ չվերջացած»,...
«գրապարտողներու», նկատմամբ՝ օրինաց
թոյլ տուած ամենածանր պատժով պատ-
ժուեցաւ, 3000 Ֆր. տուական, եւ 1 տարի
բանտարկելութիւն. իսկ Դրէյֆուսի syg-
dicatի կողմանէ՝ յատուկ այս նպատակաւ
հրատարակուած լրագրին պատասխանա-
տուն 4 ամիս բանտարկելութեան եւ
4000 Ֆր. տուական: Ուրախ ենք մեծա-
պէս որ վերջացաւ ինչորք՝ զոնէ բոտ
երեւութիւն. — վճռաբեկ ատենին քողո-
քուին ապարդին է: Բայց կ'ուզենք քանի
մի խորհրդածութիւն ընել, ոչ թէ ինչորի
մեզի նկատմամբ կարեւորութիւն ունե-
նալուն համար — որ չունի, այլ թեր ու
դէմ՝ գրուածներէն յառաջ եկած շփոթու-
թեանց մէջ ճշմարտութեան յերեւան
գալուն օգնելու համար: Պանամա, Դրէյ-
ֆուս եւ... կը պակիկ երրորդ ինչոր
մին ալ Գաղղիայի ժողովրդեան աշըր
բանալու, թէ շեղած է այս համակրելի
ազն իւր նախնի ազնութենէն, կապ-
տուած է իւր ճշմարիտ ազատութենէն եւ
խաղաղիկ դարձած թուով փոքր, բայց
դրամով մեծ ժողովրդեան մի, որ ըլլոր
ազգաց արհմն սկսած է ծծել. «ազա-
տութիւն», «լուսաւորութիւն», են, սուտ եւ
ակնախախտ անուններով: Բնականապէս
յարգելով իսկ Հուլայի տաղանդը — որ ա-
նուրանալի է, համամիտ չենք այն ան-
ժապատառն վստահութեան գոր ունի
իւր անձին վրայ Հուլա. կարծեց որ իւր
անունը քաւական է՝ արատաւորելու հա-
մար ամբողջ գննուորական ատենն մը:
Բարեբախտապէս գիտէինք թէ ինչ ար-
ժէք տալու է international ինչպէս կամ՝
հրէամիտ լրագրութեան աղաղակին, ապա
թէ ոչ կոնայինք վայրկեան մի խաղաղիկ
եւ հաւատք ընծայել սուտ լրերու: Դա-
տարանին զանգեղն ի գուր կ'ամբաւա-
տանուէր թէ ընտելութիւն ի գործ կը դնէ եւ
սանձ Լաբորիի քերանը. բայց ստույթինն

կը խայտառակուէր: Զոլան իւր ամբաստանութեամբը՝ յարմար գործիք եղաւ “դրէյֆուսեանց”, որոնց համար նոյն իսկ Զոլա կարեւորութիւն չունի, այլ իրենց նպատակին իւր գործիք գործածել ուզեցին զինքը: Դատաստանին առաջին վայրկեանէն իսկ յայտնի կը տեսնուէր ձիգ մը Իրէյֆուսի խնդիրը մէջտեղ բերելու, որուն շատ քաջութեամբ ընդդիմացաւ զանեքը: Նոյն իսկ կ’ըսէ „*Neue Freie Presse*”-ի հրեայ յօդուածագիրը, թէ համոզուած ըլլային երդուեալները թէ Իրէյֆուս մեղապարտ է, հարկ էր գօրայ արծակել, վասն զի այս կը պահանջէ արդարութիւնը, այս կը պահանջէ Զոլայի անունն են. — ծիշդ հրեական պատճառաբանութիւն: — Խոստացուած ապացոյցները չկրցաւ յառաջ բերել Զոլայի անունին փաստաբանը, վասն զի երեւակայական ապացոյցներն իրականութեան առջեւ կը մնան — երեւակայական: Մատնիւրը հրեայ Իրէյֆուսն է, զոր չկրցան ազատել Ռոթշիլդներու եւ *syndicat*ի միլիոնները...

Կրեռե: Պահ մը կարծուեցաւ թէ Ռուսիոյ Ինքնակալին առաջարկութիւնը վերջ պիտի տայ այս կղզւոյն ողորմելի վիճակին, ըայց որչափ զարմանալի էր արաքարկութիւնը, նոյնչափ զարմանալի — յետո նահանջումը: “Եթէ Յունաց թագաւորին որդին կուսակալ պիտի անուանուէր, ինչո՞ւ հաճին պատերազմներ ու արինճեղութիւններ թոյլ տրուեցան. իսկ եթէ այս առաջարկութեամբ հատուցում ընել կ’ուզուէր յաղթուած Յոյներուն, ինչո՞ւ առաջարկութիւնն ետ առնուեցաւ, իրաւամբ կը հարցընեն անկողմասկալ լրագիրները:

Աւատորիս: Պր. Գաւուչի խաղաղասիրական միջնորդութիւնը մինչեւ հիմայ ապարդիւն մնաց երկու կողմնակցութեանց համար ալ. ոչ ոք տեղի տալ կ’ուզէ: Մարտ ամսոյն 10ին պիտի քացուի Խորհրդարանը, ըայց յոռետեսներն հիմակուրէն իսկ կը գուշակեն՝ թէ շատ կարծատու կեանք պիտի ունենայ, եւ այս անգամ՝ նոր ընտրութիւններ հարկաւոր պիտի ըլլան:

Սպանիա: “Յերկուց չարեաց փորձազոյն”, ընտրելու մէջ կը դանդաղի

Սպանիա Կուբայի խնդրոյն մէջ, վերջապէս Միացեալ - Նահանգաց կողմէն պատերազմի հրաւեր պիտի ընդունի՝ որչափ կ’երեւայ, եթէ ստուգուի “գողցուած նամակ”, պատմութիւնն եւ այրած “Լէյն”, զրահաւոր նաւին քննութիւնը չփարատէ կասկածները:

ԲՈՎԱՆԴԱԳՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ՀԵՆԱԳՐԱԿԱՆ — Անարկ մը հայ հնագրութեան վրայ: 65:

ՊԵՏՐԱԿԱՆ — Նոյնաբեթուպոլսոյ Հայոց այլեւայլ քաղաքային օրէնքներն ու կարգադրութիւնները: 70:

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ — Բժիշկ Տոքթ. Յակոբ Տափուտեան (պատկերազարդ): 74:

ԼԵՃՈՒՄԱՐԱԿԱՆ — Արդի լեզուագիտութիւնը: 78:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ — “Մասիս”ի մեծ օրաթերթի վերածուելուն առթիւ: 81:

ՄՆՏԵՆԻՍՈՍԱԿԱՆ — Իաֆֆի — Սամուէլ (պատկերազարդ): 84:

ԱՅԼԵՒԱՅԼ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ — 1. Դեղերու արքայական անունները: — 2. Հայերէնի տառադարձութիւնը: — 3. Հունգարացւոց նախնական անունն հայերէն է: — 4. Յակոբայ Տեառնեղծը “Աւետարան Մանկութեան Յիսուսի”: — 5. Հայոց պատարագը: — 6. “Արարատ”, ամսագրի մասին: — 7. Կասիա յոյն միանձնուելոյն Հայերու մասին զրածը: — 8. Բառուկարտներ “Հայ մատենագրութիւնը”: 87:

ՆՈՐ ՀՐԱՅԱՐԱՎՈՐՈՒԹԻՒՆ. 89:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԹԵՐԹԵՐԻ ԺԱՂՆԺՓՈՒՆ. 91. Դաւանական քառեր: — 2. Հայոց հին ամիսները: — 3. “Ներսէսը” կը հրատարակուի: — 4. “Մշակ” ամսօրեայ: — 5. “Արձազանգ” 8 ամիս դադարած: — 6. Նոր լրագիր մը: — 7. Հայկական ընթերցողութիւն: — 8. Հայ արուեստաւոր մը ի Պարիս: — 9. Ծիցպտոսի երրորդ կտակը: — 10. “Բիւզանդիստ” ազգաբարոյթ մը: — 11. Հայերէն դաստիարակութիւնի Պարիս. 92:

ԲԱՆԱԲԱՅԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ 95:

ՀՐԱՅԱՐԱՎՈՐ ԾԻ ՊԵՏԱՄԱՆԱՅՈՒ ՆՐԱՊԱԳԻՐ

Կ. ԱՌՓԱՅԷԼ Կ. ՊԱՐՈՆԶ

ՎԻԵՆՆԱ, ՄԻԻԹԱՐԻԵՆԱ 899 ՎԱՆ.